

กัณฑ์ที่ ๕๓ | พระพุทธภาษิต: ความไม่ประมาท

ความไม่ประมาท ๒๐ พุทธจิกายน ๒๔๙๗

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ทน)

ปมำท อปุปมำเทน ยทำ นุทติ ปณฺทิตโต

ปณฺญำ ปำสำทมำรุษุหุ อโสโก โสกินี ปชั

ปพฺพตฺถุโฐว ภูมฺมฏฺฐเฐ ฐีโร พำเล อเวกฺขติตี ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจะได้แสดงพุทธภาษิต ที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคประทานเทศนาไว้เป็นหลักฐาน เป็นประธานในสกลพุทธศาสนา พุทธภาษิตนี้พระบรมศาสดาทรงรับสั่งด้วยพระองค์เอง เป็นภาษิตที่ล้ำลึกสุขุมคัมภีรภาพ แต่เทศนาเป็นอุปมาหรืออุปมัย ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า ปมำท อปุปมำเทน ยทำ นุทติ ปณฺทิตโต ปณฺญำ ปำสำทมำรุษุหุ อโสโก โสกินี ปชั ปพฺพตฺถุโฐว ภูมฺมฏฺฐเฐ ฐีโร อเวกฺขติ แปลเนื้อความว่า เมื่อบัณฑิตผู้ละหรือผู้บรรเทาความประมาทเสียด้วยความไม่ประมาท เป็นผู้มีความเป็นเครื่องรักษาตัว ขึ้นสู่ปราสาทเป็นภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชนทั้งหลาย เป็นผู้ไม่ระแวงระวาย เห็นหมู่สัตว์กระวนกระวาย ดุจบุคคลผู้ขึ้นยืน บนภูเขา แลลงมาเห็นบุคคลผู้ยืนอยู่ที่ภาคพื้นฉะนั้น

เนื้อความของพระบาลีคือความเป็นสยามภาษาได้ความเพียงเท่านี้ เพียงเท่านี้เราถือเอาความเข้าใจได้ เพราะธรรมของพระผู้มีพระภาคทรงแสดงล้ำลึกกว่า

เมื่อบัณฑิตบรรเทาความประมาทด้วยความไม่ประมาท ลักษณะความประมาทกับความไม่ประมาทนะ ตรงนี้ต้องถือเอาข้อปฏิบัติให้ได้ ความประมาทนั้นคือเล่นเลอเพลินตัว ความไม่ประมาทนั้นคือ ไม่เล่นเลอเพลินตัว ไม่เพลินไม่พลัง ไม่เพลิน มีสติอยู่เสมอ เรียกว่า ความไม่ประมาท เราขาดสติ อ่อนสติ เรียกว่าความประมาท เพราะ ฉะนั้นความประมาทและไม่ประมาททั้งสองประการนี้ พระองค์ทรงชี้ขาด บรรดาธรรมที่พระองค์ทรงตรัสเทศนาไว้ ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นทิพย์ ย่นลงไปปิฎก ๓ คือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก มีความไม่ประมาทนี้แหละเป็นยอดของพระไตรปิฎกเหล่านั้น ความไม่ประมาทนี้เป็นที่รวมลงของความดีทั้งหลาย ความประมาทเล่าเป็นที่รวบรวมของความไม่ดีทั้งนั้น ความ ประมาทเป็นที่รวมลงของความชั่ว มีมากน้อยเท่าใดรวมลงในความประมาททั้งสิ้น ความดี มากเท่าใดรวมลงในความไม่ประมาททั้งสิ้น นี่เป็นหัวข้อรวมอย่างนี้

เมื่อละความประมาทด้วยความไม่ประมาทเสียได้แล้ว ชื่อว่ามีปัญญา ทรงปัญญาขึ้นสู่ปราสาท สู่ภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นเหล่าพาลชน เป็นผู้ไม่ระแวงระวาย เห็นสัตว์กระวนกระวาย ดุจคนขึ้นบนยอดภูเขาแลลงมาเห็นคนยืนอยู่บนภาคพื้นฉะนั้นนี้ได้ความดังนี้ อรรถาธิบายขยายความเป็นลำดับไป ผู้ไม่ประมาทไม่ปราศจากสติ สติตรึกนึกอยู่ไม่เพลิน นึกอยู่จนกระทั่งหยุดเป็นจุดเดียวกัน ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์บริสุทธิ์ เป็นจุดเดียวกัน เห็น จำ คิด รู้ เป็นจุดเดียวกัน

ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ บริสุทธิ์ถูกส่วนเข้า ถึงขนาดนั้น เห็นเป็นดวงใสเท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ อยู่ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ไม่ได้หยุดอยู่ที่อื่นอยู่แห่งเดียวนั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้น ใสเท่าดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ใจหยุดสนิทอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใจหยุดสนิทอยู่ศูนย์กลางดวงใสที่เกิดขึ้นนั่นคือ ดวงธัมมานุปัสสนาปฏิฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน พอถูกส่วนเข้า เห็น ดวงศีล ใสหนักขึ้นไป หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้าเห็น ดวงสมาธิ ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็น ดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็น ดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็น กายมนุษย์ละเอียด

นี้ได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียด ด้วยความไม่ประมาทแท้ๆ ถ้าประมาทเข้ามาไม่ได้ ไม่ถึงทีเดียว มาไม่ถึง จะมาถึงกายมนุษย์ละเอียดได้เช่นนั้นละก็ เพราะความไม่ประมาทไม่เลินเล่อตลอดตัว เป็นคนแน่วแน่ ใจไม่ประมาท ถ้าถึงกายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์ละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ก็มีแบบเดียวกัน มองไปดูกายมนุษย์ เออ! กายมนุษย์ละเอียดนี้เลินเล่อตลอดตัวแท้ๆ เชื้อนแซเสียไปทางอื่นแล้ว ทาง ที่ละเอียดนี้ไม่มา แสหาแต่ทางที่ผิด ที่ไม่ถูกต้อง ร่องรอยทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ เห็นทีเดียวว่า มนุษย์นั้นอยากได้สมบัติคนอื่นเป็นเบื้องหน้ามาเป็นของตัวเอง ตัวพยายามปกป้องร้ายหมายมาดความวิบัติพลัดพราก อยู่ในกายมนุษย์ ประมาทเลินเล่อตลอดตัว เห็นผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ผิดจากคลองธรรมที่เป็นทางไปของพระพุทธเจ้าพระอรหันต์ไป ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ นั้นเห็นผิดเข้ามาไม่ถูกที่ เข้าไม่ถูกเช่นนี้

ทาน กำจัดเสียซึ่งอกิเลส เฟื่องอยากได้ของคนอื่นให้มาเป็นสมบัติของตนเสีย เมตตา รักใคร่ปรารภณา จะให้มนุษย์ได้รับความสุขทุกคน กำจัดเสียซึ่งความพยายาม เห็นชอบตามคลองธรรม เห็นถูกว่าพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ไปทางนี้ ด้วยความไม่ประมาทนี้ จึงได้เข้ามาถึงกายมนุษย์ละเอียด พอเห็นกายมนุษย์ละเอียด ก็มองดูกายมนุษย์หยาบโน้น เหมือนคนอยู่บนภูเขามองลงไปดูกายมนุษย์ เหมือนมนุษย์อยู่บนแผ่นดิน จะทำท่าอย่างหนึ่งอย่างไรเห็นปรากฏ เห็นเป็นของหยาบทีเดียว เมื่อถึงกายมนุษย์ละเอียด เห็นหมดเสียแล้วนี่ชั้นหนึ่ง

ขั้นที่สอง ตามลำดับขึ้นไป หนักขึ้นทุกที กายมนุษย์ละเอียดก็เห็นว่าเราขึ้นมาได้เช่นนี้ เพราะความไม่ประมาท ออย่าเลย ระวังระวังระมัดระวังความไม่ประมาทให้มันต่อไปอีก กายมนุษย์ละเอียดนั้น อยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน อยู่ในกลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ สองเท่าฟองไข่แดงของไก่นั้น พอหยุดนิ่งถูกส่วนเข้าเท่านั้น เห็นดวงศีลดวงเท่ากัน หยุดนิ่งอยู่กลางดวงศีลพอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เห็นดวงปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วน

เข้าเท่านั้น ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดหนึ่งอยู่กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า
เท่านั้น เห็นกายทิพย์ ทีเดียว เห็นกายทิพย์ทิพย์ชัดๆ กายทิพย์ก็เป็นตัวของตัวแท้ กายที่ผันในผัน
กายทิพย์ก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือน กัน กายทิพย์ก็ลืมหายกขึ้นดูกายมนุษย์เหมือนกัน ดูกาย
มนุษย์ละเอียด ก็เห็นกายมนุษย์ละเอียดปรากฏชัดขึ้นอีก เห็นชัดอย่างกับคนยืนอยู่บนภูเขาเห็นคนยืน
บนภาคพื้น เมื่อกายมนุษย์ละเอียดนี้ มันยังทำชั่วด้วย กาย วาจา ใจ อยู่ โลกอยากได้ของเขา
พยายาม ปองร้ายเขา เฟ่งอยากได้สมบัติของเขา พยายามปองร้ายเขา เห็นผิดจากคลองธรรม แต่ว่า
อย่างละเอียด ไม่ใช่อย่างหยาบ อย่างละเอียดทีเดียว ละเอียดเข้ามาไม่หยาบเหมือนกายมนุษย์
ละเอียดกว่ากายมนุษย์ออกไป ตากายทิพย์ก็เห็น เห็นปรากฏชัด เมื่อเห็นปรากฏชัดเช่นนั้น ส่วนตัวที่
ไปอยู่เห็นกายทิพย์แล้ว มองลงไปใ้ในกายมนุษย์ละเอียด เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาท มองดูคนเคลื่อนไหว
กลาดอยู่ในภาคเบื้องล่างอยู่ในภาคพื้น เห็นมีคนชุกมาก คนดีน้อย คนที่ทำชั่วลามก ด้วยกาย วาจา
ใจ มีมาก ทำดี ดี ้วย กาย วาจา ใจ มีน้อย เห็นปรากฏชัด ดังนั้น เมื่อเห็นปรากฏชัดดังนั้น คนที่อยู่
บนปราสาทไม่ทุรนทุราย ไม่วุ่นวาย เห็นคนที่ทำความชั่วด้วย กาย วาจา ใจ นั้น ทุรนทุราย วุ่นวาย
กระสับกระส่าย เห็นชัดอย่างนั้น ตากายทิพย์เห็นกายมนุษย์ละเอียด ดังว่า เหมือนคนยืนอยู่บนภูเขา
แลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้นจะนั้น เห็นปรากฏชัดอย่างนี้ เห็นกายมนุษย์ละเอียดนั้น ยัง
กระวนกระวายอยู่ ส่วนกายทิพย์นั้นไม่วุ่นวายไม่กระวนกระวาย หนักแน่นกว่ากายมนุษย์ละเอียด เห็น
ชัดลงไปอย่างนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ เราจะมาที่นี่ได้เพราะเหตุอะไร เพราะไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอ
ตัว มีสติควบคุมอยู่เสมอ สามารถขึ้นมาถึงกายทิพย์ให้ได้ ใจกายทิพย์หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่
ทำให้เป็นกายทิพย์อีก พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงสามเท่าฟองไข่แดงของไก่ พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัม
มานุปัสสนาสติปัญญา เห็นดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา พอถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีลเห็นดวงสมาธิ หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน
เข้าเห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วน
เข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น กายทิพย์
ละเอียด

กายทิพย์ละเอียดนั้นก็ มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน แต่ว่าละเอียดกว่า โดกว่ากายทิพย์
หยาบ เห็นกายทิพย์ชัดๆ ว่ากายทิพย์นี้ยังวุ่นวายทุรนทุรายอยู่ ไม่ค่อยจะสงบนัก ส่วนเจ้ากายทิพย์
ละเอียดนั้น สงบกว่าละเอียดกว่า เห็นปรากฏชัดเหมือนคนอยู่บนปราสาท เห็นกายทิพย์นั้นยัง
ประมาท ยังเลินเล่อยังเผลอตัวอยู่ ยังทุรนทุรายกระสับกระส่ายอยู่ ส่วนกายทิพย์ละเอียดนั้นสงบ
เรียบร้อยเป็นอันดี ไม่กระสับกระส่าย ไม่ทุรนทุรายต่างกั้ดงนี้ เหมือนคนยืนอยู่บนปราสาทแลลงมา
ข้างล่าง ไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัว ต่อมาถึงนี้จะเห็นอะไร เพราะเราไม่ประมาทไม่เลินเล่อไม่
เผลอตัว ใจกายทิพย์ละเอียดก็หยุดหนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงกายทิพย์ละเอียด สี่เท่าฟองไข่แดงของไก่ เห็น
ดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา กลางดวงธรรมนั้น หยุดอยู่กลางดวงธรรมนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล
หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา

หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญาถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะถูกส่วนเข้าเห็น กายรูปพรหม รูปพรหมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อเห็นกายทิพย์นั้น กายทิพย์นั้นยังหมักหมม ด้วยกิเลส ยังเป็นกิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ เพราะประมาทเลินเล่อเพลินตัว กิเลสหนาปัญญาหยาบอยู่ ที่เราขึ้นมาถึงกายรูปพรหมนี้เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เพลินตัว จึงขึ้นมาได้ เห็นปรากฏชัดเหมือนบุคคลขึ้นอยู่บนปราสาท เห็นคนที่อยู่ข้างล่างทำชั่วประการใดประการหนึ่งเห็นปรากฏชัดว่าพวกนี้เป็นพาลชน ไม่ใช่บัณฑิตธีรชน ก็ไม่กระวนกระวาย เห็นพวกเหล่านั้นกระวนกระวายอยู่ ดูบุคคลขึ้นอยู่บนภูเขา เห็นคนอยู่บนภาคพื้น ฉะนั้นใดก็ฉะนั้นนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้น เราขึ้นมาถึงเพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท รักษาความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เพลินตัว ดังนั้นไว้ ใจก็หยุดนิ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม พอถูกส่วนเข้า ห้าเท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดอยู่กลาง ดวงธรรมนั้น พอถูกส่วนเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ พอถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา พอถูกส่วนเข้าก็เข้าถึงดวงวิมุตติ หยุดอยู่กลางดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เข้าถึง กายรูปพรหมละเอียด

กายรูปพรหมละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหมือนกัน มองลงมาเห็นกายรูปพรหมนี้ยังเลินเล่อ เพลินตัว ยังประมาทเลินเล่อเพลินตัวอยู่ เราขึ้นมาถึงที่นี่ได้ก็เพราะไม่ประมาท ไม่เลินเล่อเพลินตัว เห็นชัดปรากฏชัดแบบเดียวกันดูคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนอยู่ข้างล่าง หรือคนอยู่บนภูเขา แลลงมาเห็นคนอยู่บนภาคพื้น ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ชั่วด้วยกายอย่างหนึ่งอย่างใด เห็นปรากฏหมด ปรากฏดังนี้ เมื่อเป็นดังนี้ นี้เรามาถึงนี้ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เพลินตัว จึงได้ขึ้นมาที่นี่ได้ เมื่อเป็นดังนั้น ใจของกายรูปพรหมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด พอถูกส่วนเข้าเท่านั้น กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด หกเท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียดนั้น เห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ แล้วเห็น กายรูปพรหม

กายรูปพรหมก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน เมื่อกายรูปพรหมเห็นกายรูปพรหมละเอียดว่า ยังประมาทเลินเล่อเพลินตัวอยู่ ยังกระวนกระวายอยู่ ยังไม่สงบเรียบร้อยกัน แต่ว่าดีขึ้นมาเป็นลำดับ นับว่ายังเลินเล่อเพลินตัวอยู่ ที่เรามาถึงที่นี่ได้เพราะอะไร เพราะเราไม่เลินเล่อ ไม่เพลินตัว จึงได้ขึ้นมาได้เพราะตั้งอกตั้งใจ เมื่อเราไม่เลินเล่อ ไม่เพลินตัวแล้ว รักษาความไม่เลินเล่อ ไม่เพลินตัวนั้น หนักขึ้นไป หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม เจ็ดเท่าฟองไข่แดงของไก่ หยุดนิ่งอยู่กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมนั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา

หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติ
ญาณทัสสนะ เป็นลำดับ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึง กายอรูปรพรมละเอียด

กายอรูปรพรมละเอียด ก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองไปดูกายอรูปรพรมหยาบ
กายอรูปรพรมหยาบนั้นก็ยังไม่เลือนล่องเปลอตัวอยู่ ยังไม่สนิทชิดชม ยังไม่กลมเกลียวกันนัก ยังมีความ
ประมาทอยู่ ที่เรามาถึงนี้ได้เพราะอาศัยอะไร เพราะอาศัยความไม่ประมาทของเรา จึงมาถึงที่นี่ได้ ก็
มาเห็นกายอรูปรพรมนั้น เหมือนยังกับคนยืนอยู่บนปราสาทเห็นคนข้างล่าง หรือยืนบนภูเขาเห็น
มนุษย์ยืนอยู่ที่ภาคพื้น ฉะนั้นใครก็ตามที่เห็นปรากฏที่เดียว เห็นปรากฏเช่นนี้ระจิกกายอรูปรพรม
ละเอียดก็มักในใจว่าเรามาถึงนี้ได้เพราะ ความไม่ประมาท ไม่เลือนล่อง ไม่เปลอตัว ถ้าว่าประมาท
เลือนล่องเปลอตัว มาถึงที่นี่ไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ใจกายอรูปรพรมละเอียดก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวง
ธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรพรม ละเอียด หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรูปรพรม
ละเอียด แปรเท่าฟองไขแดงของไข่ ใจหยุดนิ่งอยู่กลางนั้น พอถูกส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติ
ปัฏฐาน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ถูกส่วนเข้าเห็นดวงศีล หยุดอยู่กลางดวงศีล ถูก
ส่วนเข้าเห็นดวงสมาธิ หยุดอยู่กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดอยู่กลางดวงปัญญา
ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุด
อยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้าก็เห็น กายธรรม รูปเหมือนพระปฏิมากร เกตุ
ดอกบัวตูม ใสเหมือนกระจกคันฉ่องส่องเงาหน้า แต่กายที่ผ่านมานั้นอยู่ในภพ เข้าถึงกายธรรมเป็น
กายนอกภพ

กายธรรม ก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน ตากายธรรมมองดูทั้งแปดกายนั้น กายอรูปร
พรมละเอียด กายอรูปรพรมหยาบ กายรูปพรมละเอียด กายรูปพรมหยาบ กายทิพย์ละเอียด
กายทิพย์หยาบ กายมนุษย์ละเอียด กายมนุษย์หยาบ เห็นทั้งแปดกายว่า กายเหล่านั้นอยู่ในภพ
ขบเขายอยู่ด้วยกำบัง ด้วยฉนวนบัง ด้วยอรูปฉนวนบัง ดึงดูดให้ติดอยู่ เราถึงได้ติด หลุดมาได้ พอ
ถึงกายธรรมเช่นนี้ เพราะเราไม่ประมาท มานี้ได้เพราะความไม่ประมาท ประมาทมาถึงนี้ไม่ได้ เรามา
ถึงนี้ได้เพราะเราไม่ประมาท แล้วมองไปดูทั้งแปดกาย ตั้งอยู่ในความประมาททั้งนั้น ตั้งอยู่ในกรรม
วิภวัญญู วิปากวิภวัญญู กิเลสวิภวัญญู

กรรมวิภวัญญู กระทำกิจการงานหน้าที่ เรียกว่า กรรมวิภวัญญู กิเลสวิภวัญญู บริโภคกิเลสตาม พัสดุกามไปตาม
หน้าที่ นั่นกิเลสวิภวัญญู ยินดีติดอยู่ในรูปฉนวน และอรูปฉนวนเหล่านี้ เป็นกิเลสวิภวัญญู ทั้งสิ้น กรรมวิภวัญญู
กิเลสวิภวัญญู จึงรัดสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นให้ติดข้องอยู่ พันไปไม่ได้ด้วยอภิขณา พยาบาท ทิฏฐิ ด้วย
ความโทสะ โมหะ ด้วย ราคะ โทสะ โมหะ กามราคานุสัย ปฏิฆานุสัย

กว่าเราจะหลุดพ้นมาถึงกาย ธรรมได้นี้ ผ่านอกุศลธรรมเครื่องขวางกั้นทั้งหลายเหล่านั้น เพราะเราดำเนิน
ด้วยความไม่ประมาท เพราะเราให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา เราได้ตั้งอยู่ในศีล สมาธิ ปัญญา ได้
ตั้งอยู่ในศีล ๑๐ อธิศีล อธิจิต อธิปัญญา ได้ตั้งอยู่ใน ปฐมมรรค มรรคจิต มรรคปัญญา จึงได้บรรลุ

มาถึงกายธรรมเช่นนี้ กายธรรมนี้แหละ สัมตาทายธรรมมองดู เห็นพวกเหล่านั้นชัดเจนหมดทุกประการ

นี้แหละ เรียกว่า ปญญา ปาสาทมารูหุท หละ เข้าถึงกายธรรมก็มี ปัญญาที่เดียว ปัญญาแท้ๆ รู้แน่แท้ เห็นกายมนุษย์ เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กาย มนุษย์ละเอียดเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เหมือนกัน กายทิพย์ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์ละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายรูปพรหมรูป พรหมละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายอรุปรหม อรุปรหมละเอียดก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา พิจารณาให้ละเอียดออกไปอีก แยกออกเป็น ชั้นที่ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ที่ละเอียด ก็เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

กายทิพย์ก็แยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ ที่ละเอียดเข้าไปอีก รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายทิพย์ละเอียดก็แยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ กายรูปพรหม รูปพรหมละเอียด แยกออกไปเป็น เบญจขันธ์ ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายอรุปรหมก็แยกออกไปเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา กายอรุปรหมละเอียดก็แยกเป็นเบญจขันธ์ทั้ง ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นปรากฏอย่างนี้ แลลงไปเห็นปรากฏอย่างนี้

เมื่อเห็นปรากฏอย่างนี้ ก็มันอยู่ในกายธรรมนั้น ที่ เรามาถึงกายธรรมนี้ได้ เพราะอาศัยความไม่ประมาท เพราะเราละความประมาทเสียได้ เพราะเราไม่ประมาท จึงได้มาถึงกายธรรมนี้ เมื่อถึงกายธรรม ตาทายธรรมก็มองดูเห็นตลอด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์ละเอียดกายทิพย์ ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายกายทิพย์ละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหม ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายรูปพรหมละเอียด ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายอรุปรหม โตเป็นลำดับขึ้นมา พอถึงกายอรุปรหมละเอียด ๘ เท่าฟองไข่แดงของไก่ เมื่อมาถึงกายธรรม เห็น ดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย วัดเส้นผ่าศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกาย ขนาดเท่าหน้าตักและความสูงของธรรมกายเกือบ ๕ วา กลมรอบตัว

ใจกายธรรมก็หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นธรรมกายพอถูกส่วนเข้า เท่านั้น เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงปัญญาหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงวิมุตติหยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนิ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า เห็นกายธรรมละเอียด

กายธรรมละเอียดก็มี หู ตา จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน มองดูกายธรรม อ้อ เรามาจากกายธรรมหยาบโน้น เข้ามาถึงกายธรรมละเอียดนี้ กายธรรมนั้นอยู่ใกล้กายอรุปรหมละเอียดนัก กลับไป

สู่กายอรุปรหมละเอียดเสียอีก ก็รีบเร่งมาเข้าถึงให้ได้ กายธรรมเมื่อถึงกายธรรมเช่นนี้แล้ว เข้าถึง กายธรรมละเอียดเช่นนี้แล้ว เพราะความไม่ประมาทนี้เป็นหลักขึ้นไป ไม่ให้ทอดย ่ไม่พ่นเพื้อน และ เลื้อน ต้องอุตสำหรับพยายาม ตากายธรรมละเอียดมอดดู เพราะธรรมกาย หรือ กายธรรมละเอียดนี้ ทั้งสองกายนี้ ยังระคนปนอยู่ด้วยสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาส สังโยชนเบื้องต่ำ ทั้งสามนี้ ปกคลุมหุ้มห่ออยู่ในสันดาน

สักกายทิฏฐิ ยกตัวถือเนื้อถือตัว ไม่ยอมย่อตัว วิจิกิจฉา เคลือบแคลงสงสัยลังเลไม่แน่นอนใจสักสิ่ง สิลัพพตปราคาส ยัง ประพฤติศีลนอกศาสนาอยู่ ยังไม่มั่นใจในศีลศาสนาจริงๆ สิลัพพตยังมีอยู่ ศีลวัตร ภายนอกศาสนายังมีอยู่ เราจะต้องรีบลั่นให้พ้นจากธรรมเหล่านี้ด้วยความไม่ประมาท ธิริบ ภาวะวิกระวาด ใจของกายธรรมละเอียด หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลาง ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายธรรมละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญาเท่ากัน ดวงเท่า กัน หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีลเท่ากัน หยุดนึ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิเท่ากัน หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ เห็นดวงปัญญา หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา เห็นดวงวิมุตติ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวง วิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เห็น กายธรรมพระ โสดา วัด เส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมโสดนั้กขึ้นไป นี้หมดแล้ว สักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาส แต่ว่ายังใกล้อยู่กับสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สิลัพพตปราคาส เราเข้ามาถึง กายพระโสดา ไม่เลินเล่อ ไม่เผลอตัวของเรา นี้ต่อไปนี้จะรักษาความไม่ประมาท อันไม่เลินเล่อ ไม่ เผลอตัวหนักขึ้นไป

ใจของกายธรรมพระโสดา หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระโสดา วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัส สนาสติปัญญาถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุด นึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็น ดวงวิมุตติ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนึ่งอยู่ ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วนเข้า ก็เห็น กายธรรมพระโสดาละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา เกตุดอกบัวตูมโสดนั้กขึ้นไป

พอถึงกายธรรมพระโสดาละเอียด ก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ท่านก็มองลงมาเห็นกายธรรมพระ โสดา อ้อ นี้ยังแน่นอนหาอยู่ด้วยกามราคะ พยาบาททั้งหยาบทั้งละเอียด หรือส่วนหยาบนั้นยัง หมักหมมอยู่กามราคะ พยาบาทหยาบ กายธรรมละเอียดนี้ยังหมักหมมอยู่ด้วย กามราคะ พยาบาท ละเอียด คิดแต่ในใจเช่นนี้ เราต้องกำจัดพวกนี้ออกเสียให้ได้เด็ดขาด ด้วยความไม่ประมาทของเรา ถ้า ขึ้นประมาทเลินเล่อเผลอตัวอยู่ละก็ เอาตัวรอดไม่ได้ ใจกายธรรมพระโสดาละเอียด ก็หยุดนึ่งอยู่ กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระโสดาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๕ วา กลมรอบตัว เห็นดวงธัม

มานุสสนาสติปัญญา ดวงเท่ากัน หยุดอยู่กลางดวงธัมมานุสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวง
ศีล หยุดอยู่ศูนย์กลางดวงศีล พอถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงสมาธิ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วน
เข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดอยู่ศูนย์กลาง
ดวงวิมุตติ พอถูกส่วนเข้า ก็เข้าถึงดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ
ถูกส่วนเข้า เห็น กายธรรมพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้นไป
มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

ตาของพระสกทาคามองลงมาดูกายธรรมพระโสดาหยาบ พระโสดาละเอียด อ้อ นี่มาหมักหมมอยู่
ด้วยกามราคะ พยาบาท ทั้งหยาบ ทั้งละเอียด นี่เราพ้นมาแล้วหรือ พ้นมาแล้วไม่ควรประมาท เรามา
ถึงนี้ได้ด้วยความไม่ประมาท ไม่เลินเล่อเปลอตัว ไม่ประมาท รับกระวีกระวาดจากกายพระสกทาคา
หยุดนั่งกลางดวงธรรมพระสกทาคา หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ถูกส่วนเข้า เห็นดวง
ธัมมานุสสนาสติปัญญา หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล
หยุดนั่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็น
ดวงปัญญา หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวง
วิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ พอถูก
ส่วนเข้า เห็น กายธรรมพระสกทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา เกตุดอกบัวตูม ไสหนักขึ้น
ไป

เมื่อถึงพระสกทาคาละเอียดแล้ว กายธรรมของพระสกทาคาละเอียดก็มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ
แบบเดียวกัน มองมาดูกายพระสกทาคาทั้งหยาบทั้งละเอียด ว่ายังหมักหมมอยู่ด้วย กามราคะ
พยาบาท อย่างละเอียด เมื่อถึง พระสกทาคาละเอียด เราไม่ควรเลินเล่อเปลอตัว ควรจะพยายาม
กระทำยิ่งขึ้นไป ใจของพระสกทาคาละเอียดก็หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระสก
ทาคาละเอียด หน้าตัก ๑๐ วา สูง ๑๐ วา ดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระสกทาคาละเอียด วัดเส้นผ่า
ศูนย์กลาง ๑๐ วา กลมรอบตัว หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมพระสกทาคานั้น ถูกส่วนเข้า เห็นดวง
ธัมมานุสสนาสติปัญญา หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุสสนาสติปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงศีล
หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงปัญญา หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวง
วิมุตติ ถูกส่วนเข้าเห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนั่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วน
เข้า เห็น กายธรรมพระอนาคา หน้าตัก ๑๕ วา สูง ๑๕ วา เกตุดอกบัวตูม

มาถึงพระอนาคาแล้ว มี ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน ท่านก็มองลงมาดูพระสกทาคาหยาบ
สกทาคาละเอียด นี่ยังหมักหมมอยู่ในกามราคะ พยาบาท อย่างละเอียด มาถึงพระอนาคาแล้ว หมด
จาก ปฏิฆะ กามราคะ อย่างละเอียด แต่ยังหมักหมมอยู่ในรูปราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ
อวิชชา ไม่ประมาท ไม่เลินเล่อ ไม่เปลอตัว รีบกำจัดทีเดียว กายธรรมของพระอนาคา หยุดนั่งอยู่

ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ถูกส่วนเข้าเห็นดวงธัมมานุปัสสนาปฏิฐาน วัดเส้นผ่า
ศูนย์กลาง ๑๕ วา สูง ๑๕ วา กลมรอบตัวเช่นกัน หยุดนึ่งอยู่กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงศีล หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวง
สมาธิ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า ก็เห็นดวงวิมุตติ หยุด
นึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติ
ญาณทัสสนะ พอถูกส่วนเข้า เข้าถึงพระ อนาคาละเอียด มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แบบเดียวกัน

กายพระอนาคาละเอียด หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางมองไปดูกายพระอนาคาหยาบ อ้อ ยังหมักหมมอยู่ในรูป
ราคะ อรูปราคะ มานะ อุทธัจจะ อวิชชา ที่เรามาถึงแค่นี้ด้วยความไม่ประมาท เราต้องไม่ประมาทต่อ
ไป ใจของพระอนาคาละเอียดหยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นพระอนาคา ละเอียด พอถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐานในกายธรรมพระอนาคาละเอียด วัดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕
วา กลมรอบตัว หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน ถูกส่วนเข้าก็ เห็นดวงศีลดวงเท่า
กัน หยุดนึ่งอยู่กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูกส่วนเข้า
เห็นดวงปัญญา หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวง
วิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัสสนะ ถูกส่วน
เข้า เห็นกาย พระอรหัตต์ หน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูม พอถึงพระอรหัตต์ก็รู้ตัวที่เดียว
ชีณาสโว มีอัสวะสิ้นแล้ว กตกรรมโย กิจที่จะต้องทำเสร็จแล้ว นตฺถิ ปุนทุภโว ภพใหม่ของเราไม่มี
เห็นชัดรู้ชัดเช่นนี้ ก็พยายามว่ามันยังไกลนัก รีบไปให้ถึงพระอรหัตต์ละเอียดต่อไป ด้วยความไม่
ประมาท

กายพระอรหัตต์หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายพระอรหัตต์ ถูกส่วนเข้าก็เห็นดวงธัมมา
นุปัสสนาสติปฏิฐาน ดวงเท่ากัน หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงธัมมานุปัสสนาสติปฏิฐาน ถูกส่วนเข้า เห็น
ดวงศีล หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงศีล ถูกส่วนเข้า เห็นดวงสมาธิ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงสมาธิ ถูก
ส่วนเข้า เห็นดวงปัญญา หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงปัญญา ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติ หยุดนึ่งอยู่
ศูนย์กลางดวงวิมุตติ ถูกส่วนเข้า เห็นดวงวิมุตติญาณทัสสนะ หยุดนึ่งอยู่ศูนย์กลางดวงวิมุตติญาณทัส
สนะ ถูกส่วนเข้าถึง กายพระอรหัตต์ละเอียด

นี่ ปญญา ปาสาทมารุ ยห ชัน สุปราสาทปัญญาเช่นนี้ นี่แหละบัณฑิตผู้มีปัญญาละความประมาทเสีย
ได้ด้วยความไม่ประมาท ผู้ทรงปัญญานั้นขึ้นสู่ปราสาทคือภูมิอันสูงของปัญญา แลลงมาเห็นพาลชน
เป็นอันมาก ไม่กระวนกระวาย ไม่ทรมนทรมายกระสับกระส่ายเห็นหมู่อัตวิผู้ทรมนทรมาย กระวนกระวาย
กระสับกระส่าย เห็นชัดเหมือนคนขึ้นภูเขาของลงมาข้างล่าง เห็นคนอยู่บนภาคพื้นดินใดก็ดินนั้น เห็น
ปรากฏอย่างนี้ ผู้มีปัญญาเรียกว่า ปญญา ปาสาทมารุยห ชันสู่ปัญญาเพียงปราสาทได้เพียงนี้
ปราสาทปัญญาอันนี้ละ รู้จริง เห็นจริงตามความจริงทางพุทธศาสนา ปรากฏอย่างนี้

ที่ชี้แจงแสดงมานี้ตามวาระพระบาลี คลิ่งความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสสมควรแก่เวลา เอ
เตน สจุจขุเซน ด้วยอำนาจ ความสัจที่ได้อ้างธรรมเนียมปฏิบัติมาตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ สทา โสตุถิ ภาวนตุ
เต ขอความสุขสวัสดิ์จึงบังเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสมโสมสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมา
ภาพชี้แจงแสดงมา พอสสมควรแก่เวลา สมมติยุติธรรมมิกถาโดยอรรถนียมความเพียงเท่านี้ เหว่ ก็มี
ด้วยประการฉะนี้ ฯ